

Sotsiaalministeerium

info@sm.ee

Meie: 22.06.2026 nr 55

**Eesti Puuetega Inimeste Koja arvamus Sotsiaalhoolekande seaduse ja
sotsiaalseadustiku üldosa seaduse muutmise seaduse (erihoolekandeteenused) eelnõule**

Eesti Puuetega Inimeste Koda tänab kaasamise eest eelnõu väljatöötamise etapis. Eelnõu sisaldab mitmeid positiivseid muudatusi. Inimese jaoks väheneb korduvate taotluste ja andmete esitamine, omaosaluse puudujääva osa hüvitamine muutub automaatseks ning luuakse alus, et erihoolekandeteenuse järjekorras arvestatakse teenusele suunamisel inimese abivajaduse kiireloomulisust.

Samuti peab EPIKoda oluliseks positiivseks arenguks seda, et eelnõus on arvestatud EPIKoja poolt korduvalt tõstatatud vajadust võimaldada kohalikel omavalitsustel (edaspidi KOV), kes loovad oma piirkonnas erihoolekandeteenuse kohti, suunata neile kohtadele eelisjärjekorras oma piirkonna inimesi. See muudatus aitab kaasa erihoolekandeteenuse kohtade pikaajalise puuduse leevendamisele.

1. Erihoolekande valdkonna üks keskseid probleeme lisaks kriitilisele rahastuspuudusele, sealhulgas vahetult teenust osutavate töötajate ja teenusesaajate suhtarvudele ning tegevusjuhendajate madalale töötasule, seisneb selles, et teenuskohad ei asu sageli seal, kus inimesed elavad ehk nende elukoha, kogukonna ja tugivõrgustiku vahetus läheduses.

EPIKoda toetab muudatusettepanekut, mille kohaselt saab KOV luua kohad oma piirkonna inimestele ning järjekorrast saab teenusele suunata just nende piirkonna inimesi. Samas leiab EPIKoda, et 30 % nõue ei ole motiveeriv, et võtta ette oma

piirkonna elanikele teenuskohtade loomine, teadmises, et kolmandik loodud kohtadest täidetakse teiste piirkondade inimestega. Tuleb meeles pidada, mis on baasprobleem, mida lahendada ehk teenuskohad peavad asuma seal, kus teenust vajavad inimesed, nende lähedased, nende kogukonnad, nende võrgustikud ning riik peab olema siinkohal KOV-de suhtes maksimaalselt toetav. Samuti peab riik tagama, et vähemalt nõ esmasel teenuskohtade valmimisel suunatakse sinna esmajärjekorras järjekorra alusel selle piirkonna inimesed, ja seda kohtade valmimisel, mitte siis kui järjekord nendeni jõuab.

Muudatus toetab mitmeid eesmärke:

- suurendab erihoolekande teenuskohtade arvu vastavalt piirkondlikule vajadusele;
- motiveerib KOVe uusi teenuskohti looma (vastasel juhul puuduks KOV-del motivatsioon ja valmisolek oma vahendeid teenuskohtade loomisse investeerida);
- võimaldab inimestel saada kodulähedast teenust;
- toetab riikliku eesmärki pakkuda kogukonnapõhist teenust (**tuleb silmas pidada, et ka ööpäevaringne teenus on kogukonnapõhine teenus, kui see võimaldab olla inimesel ka edaspidi osa oma tavapärasest kogukonnast**);
- vähendab lähedaste hoolduskoormust, ja
- võimaldab lähisuhete jätkumist, turvalisi kontakte, lähedaste panustamist jne.

Muudatuse eesmärk ei ole erinevate KOV-de elanikke ebavõrdselt kohelda, vaid tagada inimestele võimalusel saada teenuseid kodukohas. Seaduse alusel on riigi kohustus vastavad teenuskohad tagada ning riik peab võtma kasutusele meetmed, sh seadusandlikud, et enda vahendite pikaajalise puudumise tõttu motiveerida KOVe teenuskohti looma.

Kui KOV suudab lahendada riigi täitmata ülesannet investeerides oma elanikele teenuskohtade pakkumiseks vahendeid, siis tuleb seda eesmärki motiveerida. Kui riik ootab KOV-lt suuremat rolli teenuskohtade loomisel, peab KOV-l olema ka piisav kindlus, et loodavad kohad aitavad lahendada tema enda elanike katmata vajadust. Juhul kui vähemvõimekamad KOV-d ei suuda oma elanikele teenuskohti luua, on kaitsemehhanismina riigi kohustus need kohad läbi AS Hoolekandeteenused luua.

Ettepanek: Loobuda KOV-de loodud teenuskohtade puhul kohustuslikust määrast, mille ulatuses tuleb teenuskohti võimaldada teiste kohalike omavalitsuste elanikele. **KOVde loodud teenuskohad peaksid olema esmajärjekorras nende KOVde elanikele, sest muudatuse eesmärk on motiveerida omavalitsusi looma kodulähedasi teenuskohti oma piirkonna inimeste katmata abivajaduse lahendamiseks. Teiste KOVde elanike suunamine võib jääda võimalikuks KOVi või teenuseosutaja nõusolekul, kuid mitte seadusega ette kirjutatud kohustusena.**

2. Eelnõu § 1 punktiga 14 täiendatakse SHS § 71 lõikega 5¹, mille kohaselt edastab Sotsiaalkindlustusamet erihoolekandeteenuse osutajale isiku erihoolekandeteenuse vajaduse hindamise andmed teenuskoha ettevalmistamiseks. Eelnõu § 1 punktidega 15 ja 16 muudetakse SHS § 71 lõiget 6 ning tunnistatakse kehtetuks § 71 lõige 7. Muudatuse kohaselt peab erihoolekandeteenust saama suunatud isik pöörduma teenuseosutaja poole suunamisotsuses märgitud teenuse osutamiseks kokku lepitud tähtpäeval, kuid hiljemalt 30 päeva jooksul alates teenuskoha pakkumisest. Eelnõu § 1 punktiga 33 muudetakse SHS § 79 lõiget 2 ning nähakse ette, et kui inimene ei pöördu nimetatud tähtaja jooksul teenuseosutaja poole, tasub Sotsiaalkindlustusamet teenuseosutajale riigieelarvest makstavat tasu esitatud arve alusel, kuid kõige rohkem 30 päeva ulatuses.

EPIKoda toetab põhimõtet, et teenuseosutajale hüvitatakse teenuskoha hoidmine olukorras, kus inimene ei pöördu tähtaja jooksul teenuseosutaja poole. **Samas ei tohi regulatsioon piirduda üksnes olukorraga, kus inimene tähtaja jooksul teenuseosutaja poole ei pöördu, vaid arvestaks ka teenusele asumise tegelikku ettevalmistust teenuseosutaja poolt.**

Ettepanek: Täiendada eelnõu § 1 punktiga 33 kavandatavat SHS § 79 lõike 2 muudatust nii, et kohe pärast inimese „jah”-otsust hakkab jooksma ka nn teenuseaeg ning teenuskohta rahastatakse, kasvõi osaliselt. See võimaldab teenuseosutajal teha ettevalmistusi inimese teenusele saabumiseks tasustatult.

Eelnõu § 71 lõike 5¹ lisamine kinnitab, et teenuskoha ettevalmistamine on sisuline ja vajalik etapp juba enne inimese teenusele asumist. Kui seadus näeb ette hindamisandmete edastamise teenuseosutajale teenuskoha ettevalmistamiseks, peab rahastamise regulatsioon samuti kinnitama seda, et kvaliteetne ettevalmistus on osa teenuse tegelikust korraldamisest, mitte

teenuseosutaja tasustamata lisategevus. Teenuse osutamine ei alga inimese füüsilisest saabumisest teenuskohta, vaid eeldab teenuseosutaja poolset sisulist tööd, näiteks suhtlust inimese ja temaga lähedastega, tegevusjuhendajate ettevalmistamist, sobiva keskkonna loomist, võimalike riskide hindamist ning inimese toetamist seniselt teenuselt või kodust uude keskkonda liikumisel. Rahastuse määr võib sõltuda teenuseliigist, inimese abivajadusest ja ettevalmistuse mahust, kuid põhimõte on, et süsteem peab võimaldama teenuseosutajale tasu ka juhul, kui enne inimese füüsilist saabumist tehakse sisulisi ettevalmistusi inimese turvaliseks ja sujuvalt teenusele asumiseks. Täiendus vähendaks teenuseosutaja riski, toetaks inimese sujuvat kohanemist, aitaks vältida teenuse ebasobivust või katkestamist.

3. Eelnõu § 1 punktiga 37 muudetakse SHS § 82 lõiget 3 ja lõike 4 punkti 2 selliselt, et erihoolekandeteenuse osutamise lõpetamise otsuse jõustumisega seotud tähtaega lühendatakse seniselt kuult kuult neljale kuule.

EPIKoda ei toeta muudatusettepanekut, kuna näeme, et muudatus võib teenusesaajale mõjuda negatiivselt, sh ei pruugi olla 3 kuuga võimalik nt üldhooldusteenusel kohta leida, sest teenuskohtade puudus on käesolevalt arvestatav, sh eelistatakse üldhooldusteenusel teenusesaajaid, kellel ei ole psüühikahäiret.

EPIKoja kompromissettepanek: Tähtaja lühendamist mitte kolmele, vaid viiele kuule. Selline lahendus võimaldaks arvestada vajadusega protsessi mõistlikult kiirendada, kuid vähendaks samal ajal riski, et inimene peab teenuselt lahkuma enne sobiva alternatiivse toevõimaluse leidmist.

Juhul kui on probleemiks, et inimesele hakatakse viimasel minutil teenuskohta otsima, siis see on Sotsiaalkindlustusameti roll inimest ja tema lähedast või kohalikku omavalitsust nõustada ja nii öelda heas mõttes motiveerida, et teenuskoha otsimisega tegeletakse. **Peame oluliseks rõhutada, et teenuse lõpetamise otsuse jõustumine ei tohi kaasa tuua inimese abita jäämist ning enne teenuse lõppemist peab olema selge, millise sobiva ja kättesaadava abimeetmega inimese abivajadus edaspidi kaetakse.**

4. Eelnõu § 1 punktidega 29 ja 30 täiendatakse SHS § 76 lõiget 1 ja § 76 lõikes 2 olevat volitusnormi. SHS § 76 lõike 1 kohaselt võetakse edaspidi isiku järjekorda panekul arvesse ka isiku abivajaduse kiireloomulisust. SHS § 76 lõikes 2 sätestatud ministri määruse volitusnormi täiendatakse ja ministrile antakse volitus kehtestada määrusega erihoolekandeteenuse järjekorra pidamise kord ja nõuded, abivajaduse kiireloomulisuse hindamise alused ning isiku abivajaduse kiireloomulisuse arvestamise tingimused.

EPIKoda toetab põhimõtet, et erihoolekandeteenuse järjekorras arvestatakse edaspidi inimese abivajaduse kiireloomulisust. Vajaduspõhine järjekord on õiglasem kui üksnes ajaline järjekord ning võib aidata kiiremini teenusele inimesi, kelle tervis, turvalisus või toimetulek on teenuse puudumisel ohus. **EPIKoda peab oluliseks täpsustada, et abivajaduse kiireloomulisuse arvestamine mõjutab teenusele suunamise prioriteetsust, kuid ei tohi olla aluseks inimese järjekorrast väljaarvamiseks või aluseks teda mitte järjekorda võtta ega tema teenusele pääsemise määramata ajaks edasi lükkamiseks. Inimene, kelle vajadus ei ole küll SKA poolt hinnatud ajakriitiliseks (nt on konkreetsetel ajahetkedel hooldus tagatud pereliikmete poolt või kelle pereliikmetel on küll äärmiselt suur hoolduskoormus, kuid lähedast ei soovita suunata teenusele kodukohast kaugele), vajab siiski erihoolekandeteenust, mistõttu peab talle säilima õigus järjekorda saamiseks ja ning säilitada oma koht järjekorras. Samuti peab olema tagatud kiireloomulisuse regulaarne ümberhindamine, sest inimese olukord võib ooteajal halveneda.**

5. Eelnõu § 1 punktiga 32 muudetakse SHS § 77 lõiget 6. Muudatusega täiendatakse SHS § 77 lõiget 6 selliselt, et SKA-l on õigus keelduda erihoolekandeteenuse osutamiseks lepingu sõlmimisest ka juhul, kui SKA on viimase kolme aasta jooksul teenuseosutajaga sõlmitud lepingu ühepoolset üles öelnud kohustuste rikkumise tõttu. Tegemist on teenusesaajate õiguste kaitse seisukohalt olulise positiivse muudatusega, mistõttu EPIKoda toetab muudatusettepanekut. Erihoolekandeteenust kasutavad inimesed on sageli suure abivajadusega ning sõltuvad teenuseosutaja töö kvaliteedist, turvalisusest ja järjepidevusest. Teenuseosutajate varasema rikkumise arvestamine peab lähtuma eelkõige teenusesaajate heaolu, turvalisuse ja õiguste kaitse eesmärgist.

Rõhutame, et eelnõus kavandatud menetluslikud muudatused ei tohi jätta varju erihoolekande valdkonna põhiprobleeme. Riigi põhiseaduslik kohustus on tagada erihoolekandeteenuste tegelik kättesaadavus, millele on järjepidevalt tähelepanu pööratud nii huvikaitseorganisatsioonide kui ka hiljuti Riigikontrolli ja Riigikohtu poolt.

Lugupidamisega

(digitaalselt allkirjastatud)

Maarja Kraiss-Leosk

Tegevjuht

Kristi Kähär

kristi.kahar@epikoda.ee, tel 5401 0462

Toetuste- ja teenustealase huvikaitse nõunik